

9. Коментарий Государственного комитета по делам религий // http://pravoslavye.org.ua/2002/03/kommentariy_gosudarstvennogo_komiteta_po_delam_religiy/
10. «Нам не треба дозволу на створення незалежної церкви». Леонід Кравчук про сучасне українське православ'я. Розмовляла Клара Гудзик. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.day.kiev.ua/151732>
11. Національна безпека і оборона. – 2011. – № 1-2 (119-120).
12. Передвиборча Програма кандидата у Президенти України В. Ющенко (Липень 2004 р.) [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.hainyuzhnyk.in.ua/doc2/2004.prog.Yuschenko.php>
13. Саган О.Н. Вселенське православ'я: суть, історія, сучасний стан. – К.: Світ знань, 2004. – 912 с.
14. Юраш А. Релігійно-трансформаційні процеси у сучасній Україні як гарант і наслідок адаптування ідеології свободи совісті // Екуменізм і проблеми міжконфесійних відносин в Україні / за ред. А. Колодного, П. Яроцького, О. Сагана. – К.: Гнозис, 2001. – С. 59-69.

Неопубліковані матеріали:

15. Інтерв'ю з Тарасом Антошевським від 11 грудня 2012 р., тривалість запису 14 хв., 10 сек. (архів автора).
16. Інтерв'ю з Віктором Бондаренком від 13 грудня 2012 р., тривалість запису 25 хв., 26 сек. (архів автора).
17. Інтерв'ю з Юрієм Решетніковим від 16 грудня 2012 р., тривалість запису 24 хв., 52 сек. (архів автора).

A n n o t a t i o n

Oleg Kyselov's article "Development of the Inter-Orthodox Relations in Ukraine: of periodization problem" deals with the issue of the periodization of relations between the Orthodox Churches in Ukraine. The author suggests two criteria for this periodization: intrinsic logic of the development of the Ukrainian Orthodoxy and policy of the Presidents of Ukraine concerning the solution of "the Orthodox problem". Interviews with three experts taken by the author in December 2012 were used in the article.

Владиченко Л.Д.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

**ІНСТИТУЦІЙНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО ОРГАНУ УКРАЇНИ У
СПРАВАХ РЕЛІГІЙ
В ПЕРІОД НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ**

Висвітлюється динаміка інституційних змін державного органу України у справах релігій в період незалежності України. Аналізується функціональне призначення та організаційно-структурний склад центральних виконавчих органів України, що виконували функцію держоргану України у справах релігій з 1991 р. по 2012 р.

Ключові слова: державний орган України у справах релігій, Кабінет Міністрів України, центральні органи виконавчої влади, релігійні організації, закон України, адміністративна реформа.

Вступ. Перш за все, наголосимо, на тому, що з прийняттям Незалежності в Україні зберігається діяльність органу у справах релігій, як центрального органу виконавчої влади. За двадцять один рік незалежності України вказаний державний орган шість разів змінював свій статус і підпорядкованість. З 1991 р. до сьогодні функції державного органу у справах релігій виконували: Рада у справах релігій при Кабінеті Міністрів України; Міністерство України у справах національностей, міграцій та культур; Державний комітет України у справах релігій; Державний департамент у справах релігій Міністерства юстиції України; Державний комітет України у справах національностей та релігій; Департамент у справах релігій і національностей Міністерства культури України. Розгляд інституційних трансформацій державного органу України у справах релігій, на сьогодні, постає одним із актуальних питань відносин між державною і релігійними організаціями, оскільки вказаний держорган є безпосереднім суб'єктом даних відносин.

Аналіз публікацій та досліджень. Дослідженням діяльності державного органу України у справах релігій у сучасному науковому товаристві займаються: Б.Андрусин, В.Бондаренко, М.Васін, А.Войналович, О.Заєць, В.Єленський, Р.Небожук, М.Остерська, Ю.Решетніков, У.Хаварівський, Н.Цендра та ін. Вказані дослідники розглядають діяльність державного органу України у справах релігій або в історичній ретроспективі досліджуючи якийсь його конкретний період існування в незалежній Україні, або розглядають його діяльність в контексті актуального питання у відносинах між державою і релігійними організаціями. В даній статті автор акцентує увагу на висвітленні динаміки організаційних змін державного органу України у справах релігій впродовж періоду незалежності України та на описанні його інституційних змін і функціонального призначення. На думку автора самі ці аспекти є мало висвітлені у сучасному науковому доробку присвяченому вказаній проблематиці.

Мета статті полягає у висвітленні змін в інституційній структурі державного органу України у справах релігій в період незалежності України. Для повноцінної реалізації поставленої мети необхідно розкрити наступні **завдання**: виділити періоди існування державного органу України у справах релігій; описати функціональне призначення та окреслити діяльність вказаного органу у кожному із виділених періодів.

Основна частина. Після проголошення незалежності України відбувається формування нової системи органів державної влади. А оскільки статтею 30 Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» (прийнятого 23 квітня 1991 р.) передбачено існування державного органу у справах релігій, то в Україні, певний час (до березня 1992 р.), продовжує діяльність Рада у справах релігій при Кабінеті Міністрів УРСР, яка здійснює свою діяльність на підставі постанови Ради Міністрів УРСР від 25.02.1975 р. «Про затвердження Положення про Раду у справах релігій при Раді Міністрів СРСР». На той час Раду очолював – голова М.П.Колесник, призначений на цю посаду ще у 1990 р.

Після реорганізації системи органів державної влади Уряд України отримує назву Кабінет Міністрів України, відповідно у лютому 1992 р. держорган у справах релігій змінює назву на Раду у справах релігій при Кабінеті Міністрів України. Правовою підставою діяльності органу стала постанова Кабінету Міністрів України від 2 березня 1992 р. № 107 «Про затвердження Положення про Раду у справах релігій при Кабінеті

Міністрів України [17]. Отже на Раду у справах релігій, як центрального органу державного управління України було покладено функції щодо забезпечення проведення державної політики щодо релігії та церкви. Рада діяла при Кабінеті Міністрів України і була йому підвідомча.

Рада у справах релігій в контексті забезпечення проведення державної політики щодо релігії та церкви мала наступні повноваження: аналітичної, законотворчої, реєстраційної, облікової (статистичної) роботи, інтеграції державних органів і релігійних організацій, надання консультативної допомоги у застосуванні законодавства про свободу совісті та релігійних організацій та сприяння в питаннях реституції культових будівель і майна. Щодо повного переліку повноважень Ради дивись [7].

Затверджена структура центрального апарату Ради в 1992 р. мала наступний вигляд: сектор правової та експертної роботи; сектор міжнародних зв'язків; сектор аналізу та прогнозування; відділ організаційної роботи; фінансово-господарська група; канцелярія; технічні працівники [18]. У серпні 1992 р. Раду очолив А.Л.Зінченко. Зазначений держорган здійснював свою діяльність до липня 1994 р., в період президенства Л.М.Кравчука.

Необхідно зазначити, що Рада у справах релігій при Кабінеті Міністрів України діяла у перші, досить складні, роки незалежності України. В той період відбувається бурхливий процес відродження релігійного середовища (в науковій літературі його називають «релігійним ренесансом»), активно починають діяти традиційні для українських земель релігійні організації, виникає значна кількість новітніх релігійних утворень, на 1994 р. припадає екстремум зростання релігійних громад, в цей період відбувається розкол в українському православ'ї, виникають проблемні питання в міжрелігійному середовищі та інше.

Оцінка діяльності вказаного органу у справах релігій була неоднозначною. Наприклад, «було очевидним, що ця рада є рудиментом радянського минулого, принаймні саме так вона сприймалася у релігійному середовищі» [9, с. 9]. «Діяльність Ради у справах релігій цього періоду, за оцінками громадськості та церковних кіл, свідчила про обрання керівництвом держави курсу на створення державної Церкви. Однак вибори Президента України 1994 р. не дозволили здійснитися цим планам [16, с. 203]. В 1994 р. Президентом України обрано Л.Д.Кучму. Новообраний Президент на початку своєї президентської діяльності ліквідує Раду у справах релігії при Кабінеті Міністрів України.

З липня 1994 р. до жовтня 1995 р. проведення державної політики щодо релігії та церкви переходить до компетенції Міністерства України у справах національностей, міграції та культур (а саме до Управління у справах релігійних організацій), яке утворено згідно з Указом Президента України від 25 липня 1994 р. №408 «Про Міністерство України у справах національностей, міграції та культур». Звернемо увагу на те, що в назві даного органу фігурує згадка про «культури», яка в принципі є не коректною і носить образливий характер для представників релігійної спільноти (на чому останні, свого часу, власне і наголошували).

Згідно Положення «Про Міністерство України у справах національностей, міграції та культур» Міністерство мало статус центрального органу державної виконавчої влади і було підвідомчим Кабінету Міністрів України [15]. Міністром у справах

національностей, міграцій та культів 25 липня 1994 р. було призначено М.О.Шульгу. Фактично питання релігії в Міністерстві курував заступник Міністра В.Г. Середа.

Відповідно вищезазначеного Положення вказаний державний орган бере участь у виробленні та забезпеченні реалізації державної політики у сфері міжнаціональних відносин, прав національних меншин, державної міграційної політики та державної політики щодо релігії та церкви; сприяє реалізації гарантованого державою громадидам права на свободу совісті, створенню віруючим умов і можливостей сповідувати релігію, мати вільнодоступні місця богослужінь та об'єднуватися у відповідні релігійні організації.

Аналізуючи функції і завдання Міністерства України у справах національностей, міграції та культів в контексті проведення державної політики щодо релігії та церкви, можна зазначити, що Міністерство мало фактично ті самі функції що і Рада у справах релігій. Єдине, що до компетенції міністерства було додано повноваження щодо сприяння міжнародній діяльності релігійним організаціям.

Фактично завданням новоствореного Міністерство було подолання конфліктних ситуацій попередніх років у релігійному середовищі, зняття «гарячих точок» між УПЦ, УПЦ КП, УАПЦ, УГКЦ. «Подальше життя показало об'єктивну неефективність даного органу для розв'язання складних, особливо у середині 90-х років, міжцерковних відносин, а також для налагодження ефективних державно-церковних відносин» [9, с. 9]. Міністерство України у справах національностей, міграції та культів здійснювало свою діяльність до жовтня 1995 р.

11 жовтня 1995 р. з метою забезпечення проведення державної політики щодо релігій створюється Державний комітет України у справах релігій на підставі Указу Президента України від 11 жовтня 1995 р. № 944 «Про утворення Державного комітету України у справах релігій» [13]. Головою Комітету призначено А.Д.Ковалю, в січні 1997 р. новим керівником стає В.Д.Бондаренко.

Згідно Положення про Державний комітет України у справах релігій, затвердженого постановою КМУ від 3 січня 1996 р. №2, Держкомрелігій визначено центральним органом державної виконавчої влади, який є підвідомчим Кабінету Міністрів України.

Наприкінці 2000 року, Указом Президента України від 14 листопада 2000 року № 1229 затверджено нове «Положення про Державний комітет України у справах релігій», згідно якого за оновленим Держкомрелігій зберігалися основні завдання та статус центрального органу виконавчої влади але через сферу управління Міністерства юстиції України. Безпосередньо, у п.1. Положення визначено, що Державний комітет України у справах релігій (Держкомрелігій України) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра юстиції України [14].

Розглядаючи компетенцію Державного комітету України у справах релігій, зазначимо, що функції Держкомрелігій України включали у собі функції попередніх органів України до справ релігій і до них додаються повноваження проведення наукової діяльності. Зазначимо, що діяльність Держкомнацрелігій не викликала тотального супротиву зі сторони громадськості. В більшості випадків оцінка діяльності Держкомрелігій була позитивною.

За час свого існування Держкомнацрелігій послідовно забезпечував державну політику щодо релігії, сприяв вирішенню конфліктних ситуацій у релігійному середовищі, процесу реституції церковного майна. При Держкомрелігій (з 1996 р.) функціонував представницький міжконфесійний консультативно-дорадчий орган – Всеукраїнська рада церков і релігійних організацій, що сприяло веденню діалогу між владою і релігійними організаціями і залученням представників релігійної спільноти у вирішення проблемних питань державно-релігійного комплексу. Проводилася законотворча діяльність, зокрема з 1996 по 1999 рр. у Комітеті відбувалася робота над вдосконаленням Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації», які з різних причин не були втілені у життя. При розробці поправок, а також нової редакції Закону України «Про свободу совісті та релігійні організації» були висловлені діаметрально протилежні думки відносно статусу державного органу України у справах релігій. З одного боку висловлювалися пропозиції щодо підвищення існуючого державного органу до статусу Міністерства, з іншого, навпаки, вносилися пропозиції щодо його ліквідацію і передачі його функції різним міністерствам і відомствам.

Вказаний державний орган України у справах релігій проіснував до травня 2005 р., тобто десять років. Зазначимо, що, на сьогодні, це єдиний орган у справах релігій, який мав такий тривалий термін діяльності. Після чергових президентських виборів (2004 р.) зацікавленість перших осіб держави діяльністю державного органу у справах релігій знову мала своє місце.

Згідно п.1 Указу Президента України від 20 квітня 2005 року № 701 «Питання Міністерства юстиції України» відбувається ліквідація Державного комітету України у справах релігій, його функції та виконання зобов'язань покладається на Міністерство юстиції України» [12].

26 травня 2005 р. виходить Постанова Кабінету Міністрів України № 390, відповідно до якої у складі Міністерства юстиції на базі Державного комітету у справах релігій, що ліквідується, відбувається утворення Державного департаменту у справах релігій як урядового органу державного управління [6]. Директором Департаменту призначається І.В.Бондарчук.

У Положенні «Про Державний департамент у справах релігій» від 18 серпня 2005 року № 770 Держдепрелігій визначається урядовим органом державного управління, який діє у складі Мінюсту і йому підпорядковується.

Таким чином, новостворений орган України у справах релігій отримує пониження статусу на відміну від своїх попередників. Всі його функції стосовно реалізації державної політики щодо релігійної сфери здійснюються через Міністра юстиції України, який безпосередньо є членом Уряду України. Як зазначають експерти: «реформуванням стало юридичне позбавлення Держдепрелігій політичних та квазіполітичних функцій, притаманних його попередникам» [2].

Структура Департаменту виглядала наступним чином: директор; перший заступник; заступник директора; управління організаційної роботи: а) відділ реєстрації, моніторингу та статистики релігійної мережі; б) відділ сприяння діяльності релігійних організацій; управління релігієзнавчо-аналітичної роботи: а) відділ релігієзнавства; відділ науково-інформаційного забезпечення, зв'язків із громадськістю та засобами масової інформації.

Отже, Державний департамент у справах релігій при Міністерстві юстиції в контексті забезпечення проведення державної політики щодо релігій фактично отримує аналогічні функції які були притаманні держорганам у справах релігій, які згадані вище. Однак, необхідно зазначити, що з одночасним пониженням статусу у порівнянні із Державним комітетом України у справах національностей та релігій, відбувається скорочення штатного апарату, виведення із підпорядкування Держдепрелігій структурних підрозділів в областях, що певним чином обмежило можливості Департаменту оперативного і ефективного виконання покладених на нього завдань. І, в свою чергу, призвело до жвавого обговорення серед громадськості питання відносно доцільності існування даного органу. Державний департамент у справах релігій при Міністерстві юстиції України проіснував до листопада 2006 р.

Від 8 листопада 2006 року з метою подальшого вдосконалення системи органів виконавчої влади Кабінет Міністрів України ухвалив постанову № 1575 «Про утворення Державного комітету України у справах національностей та релігій», в якій зазначається про реорганізацію Державного комітету у справах національностей та міграції і Державного департаменту у справах релігій, і утворення на їх базі Державного комітету України у справах національностей та релігій [4].

Виконуючого обов'язки голови призначено Г.Д. Попова, з грудня новим головою призначено О.Н.Сагана, з травня 2009 р. – Ю.Є.Решетнікова, а з липня 2010 р. – Ю.П. Богуцького. За весь час існування Держкомнацрелігій заступником Голови, який курує питання релігії є М.Р.Новиченко. Зазначимо, що саме Держкомнацрелігій за роки існування державного органу у справах релігій мав найбільшу кількість керівників.

Від 14 лютого 2007 р. № 201 Кабінет Міністрів України затверджує положення «Про Державний комітет України у справах національностей та релігій» (в якому зазначається що постанова набирає чинність з 1 березня 2007 року). Отже з березня 2007 року державний орган у справах релігій як і в 1994 році об'єднується з органом який займається справами національностей та міграції.

Згідно п.1 вищезазначеного положення про Державний комітет України у справах національностей та релігій, Держкомнацрелігій є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Віце-прем'єр-міністра України [5].

У новоствореній структурі утворюється Департамент у справах релігій та забезпечення свободи совісті, який має наступну структуру: директор; заступник директора; відділ зв'язків з релігійними організаціями; відділ реєстрації та статистичного обліку релігійних організацій; відділ сприяння соціальній та гуманітарній діяльності релігійних організацій; відділ науково-експертної роботи. В лютому 2008 р. департамент має назву – Департамент у справах державно-конфесійних відносин та забезпечення свободи совісті.

Зазначимо, що Держкомнацрелігій, як державний орган у справах релігій отримує підвищення статусу до центрального органу виконавчої влади, в контексті реалізації державної політики у сфері державно-конфесійних відносин. Зазначений державний орган у справах релігій, по суті, наділений функціями своїх попередників, а також відбувається повернення підпорядкування Комітетові його структурних підрозділів в областях, що дозволяє більш оперативно здійснювати його діяльність.

9 грудня 2010 р. видано Указ Президента України №1085/2010 «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади». Згідно зазначеного нормативно-правового акту «з метою оптимізації системи центральних органів виконавчої влади, усунення дублювання їх повноважень, забезпечення скорочення чисельності управлінського апарату та витрат на його утримання, підвищення ефективності державного управління» [11] Державний комітет України у справах національностей та релігій потрапив до переліку вищих органів виконавчої влади які ліквідовано.

Згідно вищезазначеного Указу Президента України, функції Держкомнацрелігій (окрім функції реєстрації релігійних організацій, які віднесено до компетенції новоутвореної Державної реєстраційної служби України) щодо реалізації державної політики у сфері релігії передано до компетенції реорганізованого Міністерства культури України. Таким чином, відбувається чергове пониження статусу державного органу України у справах релігій.

В свою чергу, ліквідація Державного комітету України у справах національностей та релігій викликала чергове досить бурхливе обговорення у громадських, державних, релігійних та наукових колах на предмет доцільності розподілення функцій державного органу у справах релігій між двома новими структурами [8; 1; 3].

У квітні поточного року зазначене питання було врегульовано, 6 квітня 2011 р. Указом Президента України №388/2011 затверджено Положення «Про Міністерство культури України» в якому, серед основних функцій передбачено, що Мінкульт здійснює в установленому порядку реєстрацію статутів (положень) релігійних організацій, а також змін і доповнень до них. Міністром культури України призначено М.А.Кулиняка, а Першим заступником Міністра, який курує питання релігії Ю.П.Богуцького.

Відносно функціонального призначення в контексті реалізації державної політики у сфері державно-конфесійних відносин Міністерство виконує зазначений спектр функцій своїх попередників, хоча потрібно зазначити, що окремо не прописано введення статистичної рахунковості релігійних організацій і в якості нової функції додано – підготовку пропозицій на розгляд Міжвідомчої ради з питань вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей щодо безоплатної передачі вилучених митними або правоохоронними органами чи конфіскованих за рішенням суду та обернених відповідно до закону в дохід держави культурних цінностей для постійного зберігання в державну частину музейного, бібліотечного та архівного фондів або релігійним організаціям [10].

У жовтні 2011 р. в Мінкультури затверджено структуру та штатний розклад. Таким чином згідно Указів президента [11; 10] в структурі Міністерства культури України передбачено відповідний підрозділ, який опікується проблемами державно-конфесійних відносин, а саме: Департамент у справах релігій та національностей. Згідно штатного розпису з граничної чисельності центрального апарату Мінкультури – 23 місця передбачено для працівників вищезазначеного Департаменту.

Безпосередньо, Департамент у справах релігій та національностей Мінкультури працює у складі чотирьох відділів та сектору. Серед них: відділ з питань експертно-аналітичної роботи та зв'язків з релігійними організаціями; відділ реєстрації статутів та статистичного обліку релігійних організацій; відділ сприяння міжнародній, соціальній та гуманітарній діяльності релігійних організацій; відділ міжнаціональних меншин України та української діаспори відносин; сектор мовної політики.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Підсумовуючи вищезазначене підкреслимо наступне:

по-перше, в період після прийняття незалежності і до сьогодні державний орган України у справах релігій шість разів був реорганізований. Під час реорганізацій вказаний держорган чотири рази мав статус центрального виконавчого органу, два рази був підвідомчою структурною одиницею при центральному органі виконавчої влади;

по-друге, в більшості випадків статусні зміни зазначеного держоргану спостерігаються після чергових президентських виборів, а також спостерігається постійна зацікавленість діяльністю держоргану першими особами держави при будь-яких коаліційних змінах;

по-третє, всі існуючі державні органи України у справах релігій створювалися для реалізації державної політики щодо церкви, в зв'язку з чим вони наділялися певними повноваженнями, відповідно виконуючи необхідні функції (аналітичної, законотворчої, реєстраційної, облікової, консультативної, сприяння в питаннях реституції культових будівель, також займалися науковою діяльністю та ін.). В залежності від статусної зміни державного органу України у справах релігій його повноваження могли розширюватися або ліквідуватися. Наприклад, в кінці 2010 р. на початку 2011 р. при черговій статусній зміні була здійснена спроба передати реєстраційну функцію іншому відомству (Державній реєстраційній службі);

по-четверте, середня тривалість періоду існування того чи іншого держоргану у справах релігій складає біля трьох років, виключенням був Державний комітет України у справах релігій, який проіснував десять років. Можна припустити, що в найближчому майбутньому відбудуться спроби підвищити статусу державного органу України у справах релігій до статусу центрального органу виконавчої влади.

Перспективою подальших досліджень даної проблематики може бути детальне дослідження одного з означених періодів існування державного органу України у справах релігій в період незалежності України або історичний огляд існування органу у справах релігій на території сучасної України до періоду незалежності.

Література:

1. *Васін М.* Президент В.Янукович ліквідував Держкомнацрелігій. Що далі: зміна Закону про свободу совісті? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.irs.in.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=755%3A1&catid=36%3Acom&Itemid=63&lang=uk
2. *Друзенко Г.* Подія року 2005 у державно-релігійних взаєминах: юридичний аналіз [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://risu.org.ua/ua/index/expert_thought/analytic/8768/
3. Звернення Всеукраїнської Ради Церков до Президента України Віктора Януковича [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://vrciro.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=153&Itemid=31
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2006 року №1575 Про утворення Державного комітету України у справах національностей та релігій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.risu.org.ua/ukr/resources/govermentsdoc/kmuresolution_1575-2006/
5. Постанова Кабінету Міністрів України №201 від 14 лютого 2007 р. Про Державний комітет України у справах національностей та релігій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/201-2007-%D0%BF>

6. Постанова Кабінету Міністрів України №390/2005 Про утворення Державного департаменту у справах релігій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.risu.org.ua/ukr/resources/govermentsdoc/kmuresolution390_2005/
7. Про затвердження Положення про раду у справах релігій при Кабінеті Міністрів України ; Постанова, Положення від 02.03.1997 № 107 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/107-92-%D0%BF>
8. Релігія і влада в Україні : проблеми взаємовідносин. Інформаційно-аналітичні матеріали до Круглого столу на тему : «Державно-конфесійні відносини в Україні, їх особливості і тенденції розвитку» 8 лютого 2011р. – К., 2011. – 82 с.
9. Решетніков Ю. Хто і навіщо буде управляти / Ю.Решетніков // Бюлетень релігійної інформації. – 2006. – № 12 (146). – С. 8-11.
10. Указ Президента України № 388/2011 Про Положення про Міністерство культури України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/388/2011>
11. Указ Президента України №1085/2010 Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/12584.html>
12. Указ Президента України №701/2005 Питання міністерства юстиції України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.risu.org.ua/ukr/resources/govermentsdoc/presidentedict701_2005/
13. Указ Президента України від 11 жовтня 1995 р. № 944 Про утворення Державного комітету України у справах релігій» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/U944_95.html
14. Указ Президента України від 14 листопада 2000 року № 1229 Про Положення про Державний комітет України у справах релігій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1229/2000>
15. Указ Президента України від 25 липня 1994 р. №408 Про Міністерство України у справах національностей, міграцій та культур [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/U408_94.html
16. Хаварівський У. Державний орган у справах релігій (1991-2010) / У.Хаварівський // Історія релігій в Україні : науковий щорічник / [упоряд. О.Киричук, М.Омельчук, І.Орлевич]. – Л. : Львівський музей історії релігії ; вид-во «Логос». – 2010. – Книга II. – С. 200-209.
17. ЦДАВО України, Ф. 4648. Рада у справах релігій при Раді Міністрів (Держкомрелігій України). - Оп. 7. - Спр. 715, арк. 1.
18. ЦДАВО України. – Ф. 4648. Рада у справах релігій при Раді Міністрів (Держкомрелігій України). – Оп. 7. – Спр. 673, арк. 23.

Annotation

Larysa Vladychenko «Institutional Transformation of State Authority of Ukraine on Religious Affairs at the Period of the Independence of Ukraine» *There is the dynamics of institutional changes of the state authority of Ukraine on Religious Affairs in period of the independence of Ukraine highlighted. Functionality, organization and structure of the central executive bodies of Ukraine are under analyze in this article focused on that governmental authorities on Religious Affairs from 1991 till 2012.*

Keywords: *state authority of Ukraine on Religious Affairs, the Cabinet of Ministers of Ukraine, the central executive bodies, religious organizations, the Law of Ukraine, administrative reform.*